

در این کتاب به بیان اهمیت و جایگاه موسیقی در تمدن و فرهنگ ایران باستان پرداخته شده است. در این کتاب به بیان اهمیت و جایگاه موسیقی در تمدن و فرهنگ ایران باستان پرداخته شده است.

این کتاب به بیان اهمیت و جایگاه موسیقی در تمدن و فرهنگ ایران باستان پرداخته شده است. در این کتاب به بیان اهمیت و جایگاه موسیقی در تمدن و فرهنگ ایران باستان پرداخته شده است.

اشاره‌ای به

خصوصیات هنری صبا

از حسین ناصحی

ژوئیه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

شک نیست که مسئله لزوم حفظ و تکامل موسیقی قدیم ایران - موسیقی ای که از نسل‌های گذشته یارث رسیده است - همواره مورد توجه استادان معاصر موسیقی ایرانی بوده و هر کدام بسهم خود در این راه کوشش‌هایی بعمل آورده‌اند. ولی خدمات استاد فقید ابوالحسن صبا در این راه - بی آنکه بخواهیم موضوع ارزیابی و مقایسه بین کوشش‌های استادان نسل گذشته موسیقی ایرانی را مطرح نموده باشیم - بحدی است که در نظر یک محقق بی طرف امتیاز و برتری آن مسلم و بدیهی بشمار می‌رود.

اینک که چراغ پر فروغ زندگی یک استاد مسلم موسیقی ایرانی خاموش

شده و نسل جوان موسیقی دانان کشور از راهنمایی های او برای همیشه محروم شده است، بررسی و تحلیل شخصیت هنری او رهنمونی ارزنده برای کلیه کسانی بشمار میرود که خدمت بعالم هنر را وجبه همت خود قرار داده اند. گرچه در این مقاله بیم آن میرود که بخاطر رعایت اختصار حق مطلب درست ادا نگردد، ولی از آنجا که پیشرفت موسیقی ملی ما انجام این امر را ایجاب می نماید، دست باین کار بزرگ میزنیم و از اینکه ممکنست خریدی و جقارت مقاله به بزرگی و عظمت موضوع خللی وارد سازد از خوانندگان محترم بپوزش میطلبیم. در زندگی هنری صبا آنچه را که باید بیش از همه مورد توجه قرار داد نکات زیر است:

۱- علاقه صبا بکار هنری بخدی بود که حتی در سخت ترین شرایط نیز دست از تلاش و تکاپو بر نداشت و هیچگاه از تحصیل رموز رشته های هنری خود غفلت نورزید. مادر دوران زندگی میگذشتیم که اکثر جوانان هنر را نه بخاطر علاقه واقعی بآن، بلکه بخاطر مقاصد پیش پا افتاده و سطحی دنبال میکنند. در نتیجه به محض برخورد با کوچک ترین مانع مقاومت خود را از دست میدهند و باس و ناامیدی مانند خوره سراپای وجودشان را فرامیگیرند. صبا هرچه با موانع زندگی بیشتر دوبرو میشد بفر فعالیت هنری خود میافزود. بطوریکه در پایان عمر یا آنکه از بیماری قلبی زنج می برد کوچکترین توجهی باین بیماری کشنده ننمود و آنقدر کوشید که حتی جان خود را هم در این راه از دست داد. زهی افتخار بر این علاقه و پشتکار.

۲- شرط اصلی اینکه کسی را هنرمند بنامیم داشتن ذوق سلیم و درک هنری است. بدون تحقق این شرط اگر کسی تمام قواعد موسیقی را هم بیاموزد باز هنرمند نامیده نخواهد شد. صبا هنرمندی بود که جدا از ذوق سلیم و درک هنری بر خود دار بود؛ موسیقی را خوب میفهمید و خوب قضاوت میکرد.

۳- صبا موسیقی قدیم ایران را نزد چند تن از استادان مسلم گذشته بخوبی آموخت بعدیکه واقعا در این زمینه نکته ای نداشت باقی نگذاشت.

در موسیقی محلی هم مطالعه کافی بعمل آورد و آنچه را که لازم بود از آن
اخذ نمود بعلاوه هرچه از اطراف ممکن بود بدست آورد و همه این سه قسمت
را در ذهن خود متمرکز نمود و پایه درک هنری خود را بر آن قرارداد.

۴- صبا موسیقی محلی ایران را بخوبی درک می کرد و در اطراف آن
مطالعه کافی داشت. برای درک علت این قضیه لازم است یاد آور شویم که
استاد زمانی بعللی از طهران برشت رفت. عده ای تصور می کردند که در
محیط جدید بعلت نبودن وسایل کار ظاهراً امکان فعالیت و پیشرفت را از دست
داده است ولی بعکس صبا توانست در این دوره از زندگانی پرتکاپوی خود
بمنبع جدیدی از هنر و ذوق سلیم دست یابد که شاید هنوز هم بر آن عده
فوق الذکر مجهول مانده باشد.

صبا در این دوران کوشید موسیقی محلی را بخوبی درک نماید و کوشش
او در این راه بحدی عمیق و جدی بود که شاید تصور آن نیز برای ما
دشوار باشد. برای اینکه درک این نکته میسر گردد کافی است یاد آوری
نمائیم که سال گذشته وقتی هیئت جمع آوری آهنگهای محلی شمال برای
ضبط این آهنگها پس از تحمل مشکلات فراوان به نقاط دور افتاده و
صعب العبور رسیده به ضبط آهنگها پرداختند نوازندگان پیری را ملاقات
نمودند که با حسرت فراوان از دورانی یاد می نمودند که صبا در زمان
اقامت خود در رشت بآن نقاط رفته و آهنگهای آنانرا به نت در آورده
بوده است.

صفا و سلامت و در عین حال ابهت و پرمغزی ساز صبا مدیون این دوران
است. سادگی و جوانمردی، محبت و دوستی، خلاصه صفات انسانی که در
سراسر زندگی روستائی وجود دارد بر اعماق ضمیر صبا نفوذ نمود بطوریکه
استاد تا آخر عمر هیچگاه این صفات مقدس را از دست نداد. بخاطر بیایورید
استاد در دورانی میزیست که متأسفانه هنر مندان بیمایه ای عنوان استاد
و نوپرداز را بخود می گرفتند. ولی صبا همواره کار اصیل و خلاق خود را ترک
نگفت و با اینکه بیش از دیگران می توانست با آوردن مکاتیب نو شهرت و
ثروت بدست آورد، حتی يك لحظه هم در درستی و اصالت کوشش مقدس
خود تردید ننمود.

۵ - صبا بعلت آشنائی با موسیقی بین‌المللی و نیز بعلت اینکه بامتدهای اروپائی هم ویلن را کار کرده بود بخوبی می‌توانست مانند بعضی‌ها مخلوط نادرستی از موسیقی غربی و ایرانی تحویل جامعه بدهد. ولی او هرگز این کار را نکرد زیرا بخوبی واقف بود که این سبک کار بجای آنکه موجب پیشرفت موسیقی ایران گردد باعث رکود و تباهی آن میشود.

راه درست همان بود که صبا انتخاب کرد. باین معنی که سعی نمود موسیقی قدیم ایران را بطور کامل بیاموزد و آنرا در دسترس آیندگان قرار دهد بطوریکه در مسیر تاریخ راه ترقی و تکامل آن روشن گردد. این از بزرگترین خدمات استاد فقید صبا بشمار میرود.

۶ - با وجود این، صبا نسبت بجرایانات و نهضت‌هایی که برای تکامل موسیقی ایران بوجود آمده است بسیار خوشبین بود و برای هر کوششی که در راه تکامل موسیقی ایرانی بعمل می‌آمد احترام خاصی قائل بود. او نه تنها در این راه دچار جمود فکری نبود بلکه شخصاً نیز هر جریانی را که بنفع تکامل موسیقی ملی ما می‌یافت تشویق و کمک می‌نمود. و این واقماً نهایت کرامت و بزرگواری روح هنری استاد را بشیوه میرساند.

۷ - تکنیک صحیح و کلاسیک و بولن ایرانی از ابتکارات صبا است. زیرا قبل از او ویلون را با سبک کمانچه‌مینواختند. صبا از راه آشنائی بموسیقی اروپائی و آموختن تکنیک نوازندگی ویلون توانست مکتب فعلی نوازندگی ویلون را ابتکار نماید بطوریکه امروز جز مکتب او هیچ مکتبی در نوازندگی ویلون مورد قبول نتواند بود و کلیه نوازندگان معروف و بیون نیز در مکتب او تربیت یافته‌اند.

۸ - صبا در نتیجه تماس با موسیقی محلی و مطالعه دقیق آن برای اولین بار اهمیت ریتم‌های لنگ (پنج ضربی و هفت ضربی) را در موسیقی ایرانی دریافت. در زمانی که حتی اساتید فن از درک ضربهای ساده قطعات محلی و نیز کلاسیک ایرانی عاجز بودند، او ریتمهای لنگ را با وضوح کامل به هنرمندان ایرانی شناساند. ارزشی که درک استاد در این قسمت داراست بیش از آنست که در بادی امر بنظر می‌آید.

۹ - در کلیه آثار نوشته شده صبا اثر و الهام موسیقی محلی بخوبی هویدا

است. حتی بعضی از آثار کوتاه استاد را می توان يك اثر توسعه یافته کامل (Développé) در این زمینه دانست.

۱۰ - آخرین قسمت از آنچه که در اینجا باید راجع به خصوصیات هنری صبا ذکر گردد اینست که ساز صبا واقعاً پاک و بی غل و غش بود. در ساز صبا ابتدا اثری از آنچه که به سبک مطربی معرفی شده است وجود نداشت. و این خود یکی از بزرگترین خصایص ساز صبا بود. ساز صحیح و اصل به شیرین کاری و پیرایه های مبتذل نیازی ندارد.

ممکنست پرسیده شود صبا این صفت را از که آموخته بود؟ و نیز ممکنست پاسخ داده شود که مطالعه در موسیقی محلی - موسیقی ای که مشحون از صفا و سادگی و دور از هر گونه غل و غشی می باشد - عامل اساسی بوجود آمدن این خصیصه در صبا بوده است؛ ولی بهر حال آنچه مهم است اینست که ساز صبا موسیقی خالص بود و جای آن دارد که این نکته مورد توجه کلیه نوازندگان موسیقی ایرانی قرار گیرد.

رسال جامع علوم انسانی

مطابق با آن رتبه فعالان در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷
در ایران ۱۳۴۷ (۱۳۴۷) در رشته ریاضیات و فیزیک در سال ۱۳۴۷